

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Джужа О.М., головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗАХОДАМИ ВІКТИМОЛОГІЧНОГО ЗАПОБІГАННЯ

Сучасна кримінологічна наука, визнаючи превентивний потенціал діяльності щодо забезпечення кримінологічної безпеки, розвивається в напрямі виділення самостійних складових безпеки особи, суспільства і держави.

Так, В. І. Задорожний пропонує створення нетрадиційної системи безпеки - віктимологічної [1, с. 38]. На його думку, зміст віктимологічної безпеки становить захищеність громадян від реалізації властивих їм віктимних властивостей і якостей, при яких створюються сприятливі умови, що дають можливість виявляти, усувати або нейтралізувати фактори та ситуації, що сприяють учиненню злочинів у відношенні конкретних осіб, виявляти групи ризику або конкретних осіб з підвищеним ступенем віктимності, впливати на них з метою відновлення або активізації їх захисних властивостей, а також розробляти або вдосконалювати уже наявні спеціальні засоби захисту громадян від злочинів та їх подальшої віктимізації [1, с. 39-40].

Погоджуючись з необхідністю введення в науковий обіг терміну «віктимологічна безпека», ми вважаємо наведене визначення віктимологічної безпеки не зовсім коректним і за формою, і за змістом. Виходячи з вищевикладеного змісту віктимологічної теорії виявлених взаємозв'язків віктимності і безпеки, а також основних положень теорії кримінологічної безпеки, є підстава під віктимологічною безпекою розуміти стан і процес забезпечення захищеності особи та суспільства від віктимологічних загроз, віктимізації та її наслідків, а також сприйняття рівня такої захищеності суспільством і його членами.

Для забезпечення даного визначення віктимологічної безпеки необхідно дотримуватися ряду вимог.

1) по-перше, основною для побудови визначення послужило традиційне юридичне поняття безпеки, вказане у відповідному законодавстві України;

2) по-друге, під віктимологічною безпекою як процесом насамперед розуміємо віктимологічне запобігання злочинам. Звідси основною метою віктимологічного запобігання злочинам є віктимологічна безпека як стан особи і суспільства;

3) по-третє, використовуючи рівневий підхід, слід враховувати, що об'єктами віктимологічної безпеки виступають особа (одичинче), соціальні групи (особливе) і суспільство в цілому (загальне). Водночас держава покликана в особі правоохоронних органів виступати в якості суб'єкта забезпечення віктимологічної безпеки. Така позиція пояснює наявність суб'єктно-об'єктивного зв'язку в процесі забезпечення віктимологічної безпеки;

4) по-четверте, у визначенні віктимологічної безпеки вказано три негативних явища, залежність від яких становить сутність віктимологічної безпеки: віктимологічні загрози, віктимізація та її наслідки.

Під віктимологічними загрозами в даному контексті слід розуміти сукупність віктимних чинників, які створюють реальну або потенційну небезпеку віктимізації об'єктів віктимологічної безпеки.

У віктимології найбільш яскравим прикладом віктимологічної загрози виступає страх громадян перед злочинністю [2, с. 17].

5) . По-п'яте, суб'єктивна складова віктимологічної безпеки позначається як сприйняття особою і суспільством свого рівня захищеності. Ця традиційна частина безпеки в віктимологічній теорії тісно пов'язана з проблемою страху перед злочинністю: чим сильніше страх населення перед злочинністю, тим нижче рівень безпеки в суспільстві [3, с. 7].

Одночасно страх перед злочинністю є емоційним виразом віктимологічної безпеки. Тому у визначенні віктимологічної безпеки мається на увазі свідоме і несвідоме сприйняття рівня захищеності населення, що і пояснює суб'єктивність сприйняття віктимологічної безпеки населення. Забезпечити безпеку громадян і суспільства від первинної та рецидивної віктимізації дозволяють два взаємопроникаючі види діяльності:

девіктимізація і віктимологічне запобігання злочинам, з яких перший становить сутність і основну мету другого.

Підводячи підсумок вищевикладеного, слід зазначити, що проблеми віктимізації тісно пов'язані з питаннями забезпечення безпеки, причому особливого її виду - віктимологічної безпеки, а основним способом забезпечення віктимологічної безпеки є віктимологічне запобігання злочинам.

Список використаних джерел:

1. Задорожний В. И. Виктимологическая безопасность и ее обеспечение мерами виктимологической профилактики: монография. Тамбов: Першина, 2005. 256 с. С. 38.

2. Вишневецкий К. В. Криминогенная виктимность социальных статусов в современном обществе: монография. Краснодар, 2005. 227 с. С. 17.

3. Симоненко Д. А. Криминологическая безопасность и ее обеспечение органами внутренних дел: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук.: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право». М., 2007. 24 с.